

СТАНОВИЩЕ

от

проф. д-р Мадлен Василева Данова

за дисертационния труд на Димитър Николов Александров

на тема

ФИКЦИОНАЛНИ РЕПРЕЗАНТАЦИИ НА ПОСТЧОВЕШКОТО В ПОСТМОДЕРНИЯ РОМАН ДИСТОПИЯ В ЛИТЕРАТУРАТА НА СЕВЕРНА АМЕРИКА И КАНАДА: ФИЛИП К. ДИК, УИЛЯМ ГИБСЪН, МАРГАРЕТ АТУУД

за присъждането на образователната и научна степен „доктор“
в научна област „хуманитарни науки“,
направление 2.1 „Филология“ (сравнително литературознание),
Българска академия на науките
Институт за литература
Секция „Сравнително литературознание“

1. Данни за дисертанта

Димитър Николов Александров завършва английска филология в СУ “Св. Климент Охридски“ през 2007 г. с магистърска степен.

2. Данни за докторантурата

През 2008 г. Димитър Николов Александров е зачислен като редовен докторант със специалност „Литература на народите на Европа, Америка, Африка, Азия Австралия“ – 05.04.06, към Българска академия на науките, Институт за литература, Секция „Сравнително литературознание“, с научен

ръководител проф. д-р Мадлен Данова със срок на обчение три години със заповед №42/05.02.2008 г. През 2011 г. докторантурата е удължена с една година, след което е отчислен с право на защита.

Първоначалното заглавие на дисертационния труд е „Фикционални репрезентации на постчовешкото. Системата на предметите на Жан Бодрияр и постмодерния роман дистопия в литературата на Северна Америка и Канада: Филип К. Дик, Уилям Гибсън, Маргарет Атууд“, като заглавието е съкратено по предложение на разширения състав на секцията, обсъдила труда на 06.06.2013 г.

По време на докторантурата си Александров е положил изпит по специалността и е участвал активно в работата на секцията.

След обсъждане на дисертационния му труд на разширеното заседание на секцията, проведено на 06.06.2013 г., е решено да се разкрие процедура за публична защита на дисертацията му със заповед 134/16.06.2014 г., след представяне на дисертационния труд с нанесените от дисертанта поправки.

3. Данни за дисертацията и автореферата

Дисертационният труд на Димитър Николов Александров се състои от 199 стандартни страници. Той съдържа основна част, 176 стр., която включва увод, пет глави и заключение, библиография от 11 стр. и Приложение: Дистопията в България от 12 стр. Авторефератът е от 26 стандартни страници и представя основните цели, задачи и изводи от дисертацията.

Уводът очертава целите, задачите, основната теоретична рамка и материалът, който е анализиран в дисертацията. Основната цел, която си поставя дисертантът е да проследи развитието на дистопията като жанр в

постмодерната англоезична литература през призмата на постмодерната философия на Жак Бодрияр и неговата теория за функционирането на предметния свят в епохата на симулякрума и хипер-реалността и в съпоставка с класическите антиутопии от края на 19 в. и началото на 20 в. Тезата, която дисертатът защитава е, че “Периодът на Студената война и особено навлизането на информационните технологии и постиндустриалния капитализъм в човешкия живот променят коренно дистопичния роман“ (стр. 6). Както подчертава дисертантът в Автореферата си, все пак неговата крайна цел не е всеобхватното представяне на този жанр, а критическото обговаряне на постмодерния дискурс, оформил жанра. „Това е изследване по-скоро на идеите, които формират дистопичния роман в постмодерния му вариант, отколкото изследване върху целия поджанр и неговите особености“ (стр. 5). С други думи, както подчертава дисертантът, „Дистопията трябва да бъде представена като философски и културно-антропологически, а не само като литературен феномен“ (стр.20)

Във фокусът на дисертацията са трима автори, Филип К. Дик с “Беглец по острието” (1968), Уилям Гибсън с “Невромантик” (1984) и Маргарет Атууд с трите си дистопични романи произведения “Разказът на слугинята” (1985), “Орикс и Крейк” (2003) и “Годината на Потопа” (2009), които позволяват на дисертанта да проследи как постмодерността оформя и изгражда фикционалния свят на дистопичния роман от края на 60-те години на двадесети век до края на първото десетилетие на двадесет и първи век. В хода на разглеждане на поставените проблеми като функционирането на предметите, сливането на машините и човека, опредметяването и комодифицирането на женското тяло, господството на консуматорското общество, медиите и пост-капиталистическата икономика, властта на

корпорациите и биотехнологиите, „културната шизофрения и унищожените човешки взаимоотношения“, дисертантът успява да разкрие и връзката на тези постмодерни дистопии с предходните най-добри образци на антиутопията в световната литература.

Всяка една от главите в дисертацията проследява основните теми във всеки от тези романи, като в съпоставителен план представя и развитието на дистопичния герой от отчуждения герой на Филип. К. Дик, през кибер-самураите на Гибсън, до „уейф“ героите на Атууд.

4. Научни приноси

Основният научен принос, посочен и от докторанта, е съпоставителното разглеждане на едни от най-добрите образци на постмодерната англоезична дистопия като начин за „обговарянето“ на този жанр като философски и културологичен проблем. Независимо от факта, че дисертацията страда на места от дислокация, т.е от разкъсване на логиката на изложение, което може да се отдаде и на голямото количество литературен материал, както и на характеристиките на постмодерното писане, което е фрагментарно, на места шизофренично и циклично, анализът успява да установи една линия на интерпретация, която обвързва петте романа като част от представената теория на Бодриар за системата на предметите и да покаже функционирането на дискурса на симулакрума във високотехнологизираното общество на Америка. Важен приносен момент е и извеждането на съпоставката между американското и канадското общество. Тук би могло да се направи още по посока на специфичната идентичност на дистопичните герои, която е до голяма степен предопределена от наративите на национална принадлежност в двете страни, дълбоко разколебани, но по много различен начин, в епохата на

транскултурализъм и глобализъм. Това е и един от въпросите ми към дисертанта: има ли съществени различия в начините на изграждане на постапокалиптичните визии за света, които да се коренят в тези национални наративи?

Приносният характер на отделните интерпретации на петте основни произведения в контекста както на българската литературна критика, така и в контекста на световната, също е очевиден, тъй като досега не е правен такъв съпоставителен анализ. Въпреки това, смятам, че дисертацията се нуждае от повече внимание към основните характеристики на тези произведения, които по един или друг начин ги превръщат в репрезентативни за жанра. Не става ясно и каква е дефиницията на дистопията като литературин жанр, която дисертантът приема.

Това води и до основната слабост на представения труд – прекаленото доверяване на авторитетите и безкрайно дългите цитати на места, които остават без авторов коментар (вж. стр. 61, 68, 85, 94). Друг недостатък е въвеждането на прекалено много термини, свързани с жанровите характеристики на разглежданите произведения, дори и в Заключение, като биопънк, или характеристики, които не получават по-нататъшно разработване като част от инструментариума на анализ, като „официален медицински дискурс на властта“.

Независимо от гореспоменатото, приносният характер на дисертацията е очевиден и макар че трудът се нуждае от допълнително редактиране, за да бъде публикуван като монография, несъмнено е важна крачка в

опита да се предложи по-пълнен анализ на българския читател на постмодерната дистопия.

5. Публикации и участия в научни форуми

Димитър Александров е посочил седем публикации по темата на дисертацията, като две са изцяло включени в дисертационния труд, което нарушава логиката на изследването до известна степен и трябва да бъде преработено при евентуално публикуване на труда.

6. Заключение

На базата на всичко казано по-горе, смятам, че представеният труд отговаря на основните изисквания за научна дисертация и на дисертанта Димитър Александров може да бъде присъдена образователната и научна степен „доктор“ в научна област „хуманитарни науки“, направление 2.1 „Филология“ (сравнително литературознание).

03.10.2014 г.

проф. д-р Мадлен Данова